

Erba' mitt sena ilu....

IL-BIDU TAL-PARROČċA TAGħNA

minn Julian Bezzina

Erba' mitt sena ilu, fit-8 ta' Jannar, 1599, Dun Mattew Schriha qassis mill-Isla għammed l-ewwel tarbija fir-raħal tagħna u beda l-ewwel ktieb tal-magħmudijiet tal-parroċċa tagħna, li kull kappillan hu obligat li jirregistra fih kull magħmudija. Ir-raħal tagħna kien ilu jinhass il-bżonn li titwaqqaf parroċċa billi l-parroċċa tan-Naxxar li magħha kien jagħmel, kienet 'il bogħod u t-triq għan-Naxxar kienet ħażina.

Nafu li meta l-Isqof Mons. Pietru Dusina, il-viżitatur Apostoliku ġie żar ir-raħal tagħna fit-30 ta' Jannar, 1575, l-antenati tagħna ingħabru fil-Knisja ta' San Bartilmew il-qadima biex jagħtuh merħba. In-nies ħadu din l-okkażjoni biex jitkol l-Isqof biex jibgħat qassis fir-raħal tagħna biex jieħu ġsieb il-ħtiġijet spiritwali ta' l-Għargħurin ta' dak iż-żmien. F'kelma waħda din kienet talba biex titwaqqaf il-parroċċa tagħna. Tant hu hekk li huma wegħdu lill-isqof li kienu lesti li kull familja tagħti s-sehem tagħha f'qoton biex jinbiegħ ħalli jingħabru l-fondi għall-għixien tal-qassis.

Dak in-nhar Dun Mattew Schriha għammed liċ-ċkejken Domenico iben Octobrino u Grazia. Fir-registru tal-magħmudijiet hu kiteb li kien il-Kappillan ta' Casal Gregorio u li l-ġenituri tat-tarbija kienet l-parruċċani tiegħi. Id-deċiżjoni ta' l-Isqof Mons. Tumas Gargallo li jibgħat lil dan il-qassis fir-raħal tagħna, għalkemm kienet ta' fejda għall-kommunita' tar-rahħal ta' dak iż-żmien, li kienet ta' madwar tmenin familja, sabet ħafna tfixxil mill-kappillan tan-Naxxar, Dun Ġiljan Borg. Izda r-registru tal-Magħmudijiet, juri ċar li l-parroċċa bdiet tiffunzjona għaliex fih hemm irreġistrat żwieġ bid-data tas-26 ta' Ĝunju, 1599. F'dan iż-żwieġ Agata bint Geronimo u Helen Mifsud mir-rahħal tagħna, intrabtet bis-sagament taż-żwieġ ma' Jacobe iben Jacobe u Bartolmea Agius minn Hal Lija.

L-inkwiet ma' dan il-kappillan tan-Naxxar kien ilu jinqala' sa miz-zjara tal-Viżitatur Apostoliku Mons. Pietru Dusina, fl-1575. Dak in-nhar in-nies tar-rahħal għaww lil dan il-kappillan lil Mons. Dusina, għax ma kienx iqaddes fil-Knisja ta' San Ģwann fiċ-ċimiterju, l-ġħada tat-tliet festi l-kbar, il-Milied, l-Għid il-Kbir u l-Għid il-Ħamsin, kif kien obbligat li jagħmel b'fundazzjoni antika mwaqqfa f'din il-Knisja. In-nies tar-rahħal qalu lil Mons. Dusina li dan il-kappillan kien jiġi jqaddes meta jrid. L-isqof għalhekk ordnalu li jqaddes l-ġħada tal-festi u mhux fi ġranet oħra.

Biċċa inkwiet oħra ma' dan il-kappillan inqalet fl-1591, Pietru u Giovanna Sciberras mir-rahħal tagħna kellhom tewmin. Il-qabla, Agata Hebejer, li marret biex tgħin lil Giovanna teħles, għamditom għaxx hasbet li se jmutu u wara ħadithom għand dan il-kappillan biex jghammidhom taħbi kundizzjoni,

Għaqda tan-Nar San Bartilmew

A decorative horizontal border consisting of a repeating pattern of small, stylized circular motifs. Each motif is composed of a solid black circle with a white center, surrounded by a thin black outline and a wider white space.

għaliex il-magħmudija tal-qabla setgħet kienet valida. Iżda l-kappillan Ċanfarha u reġa' għammed wieħed mit-trabi, għax l-ieħor laħaq miet. B'hekk gara li s-sagġement tal-magħmudija ngħata darbejn u dan kien żball serju tal-kappillan. Il-każżeġ gie rrrapurtat lil Inkwiżiżur Paolo Bellardito u l-kappillan inżamm fil-ħabs ta' l-isqof. Il-każ tiegħu instema' fl-1593 mill-Inkwiżiżur ta' wara Giovanni Ludovico Dell'Armi u gie lliberat.

L-inkwiet lejn Dun Mattew Schriha u Dun Ģiljan Borg jidher li nqala' fl-1601 għaliex minn din is-sena sa 1604 ma ġewx registrati iżjed magħmudijiet. Fir-registratu hemm nota li dawn ġew registrati fir-registratu tan-Naxxar u li l-każ tal-parroċċa ġie referut lil Inkwiżitur Fabrizio Verallo (1600 - 1605). L-inkwiżitur ddecċieda favur ir-raħal tagħna iżda mill-1605 'l quddiem Dun Mattew Schriha beda jiffirma bħala "vici-rettore di Casal Gregorio". Barra minn dan insibu wkoll xi magħmudijiet registrati minn qassisin oħra li jdher li kienu jiġu minn Naxxar. Fl-1 t'Awissu, 1605 insibu waħda rregistrata minn Dun Ĝwann Bezzina "vice-rettore di Casal Naxxaro" u oħra fit-28 t'Ottubru 1605 minn Dun Andrea Bezzina "vice-rettore di Casal Gregorio". Għalhekk jidher li Dun Mattew ma baqax fir-raħal tagħna, għax mill-1605 sa l-1608 ma ġewx registrati magħmudijiet iżjed, iżda fit-8 ta' Marzu 1608 insibu waħda amministrata minn Dun Ĝwann Battista Cilia.

Il-kwistjoni tal-parroċċa tagħna spiċċat meta miet Dun Ĝiljan Borg fl-1610. L-isqof Tumas Gargallo qabel ma laħhaq kappillan ieħor għal parroċċa tan-Naxxar waqqaf il-Parroċċa ta' San Bartilmew fir-raħal tagħna. Id-dokument tal-kurja li ġie ffirmat fil-Birgu mill-Isqof Gargallo u l-Kanċillier Ignatio Saverio Bonavita, jagħmilha cara li d-data tat-twaqqif tal-parroċċa tagħna hija 6 t'Ottubru 1598 li x'aktarx hi d-data meta Dun Matthew Schriha ġie fir-raħal tagħna. Id-data 16 ta' Lulju 1610 mhix ħlief meta dan id-dokument ġie ffirmat mill-isqof Tumas Gargallo.

Rater don Horace Sargisli Stoi, et. quod teq[ue] sicut scij
grata fructu Mekhitarum. Sicutus, fructuarius, et formularius
de. Regu Barberi, fructu de Fratrali. Ipsi Mekhitaris
unius, et singulari operis regis. ita cuius, utrum et
auctoritatis salutem in domus imperitorum. Monstrat quod Cenobio
et Ecclesia Nasarum Dicoccii regis, ob rursum. Carochianum
ibidem depositum, et ob locorum distarum Parochie cit. Ternaria
et Nasarum aperte non valit in ministerialium. Unanimitatem, ut
actum diuina experientia communica est, et ob id in cogni-
tione veritatem, et considerata divinitas gratia Gregorii, et gratia
Rufi via dimissiva proponit, et nota dimensionem, et genit
vix ab Ecclesia Panachiat Nasarum projecta, ecclesia Gregorii, et
Rufi, et Gulayi Panachiat dicitur, sicuti Santi Skarbo:
smei dicit gratia Gregorii. et dimensionem Sceanz Nasar Regis disti:
gredi. Ita in Panachiat ecclesiis vel Ecclesiis sicut cor:
sorby, et Panachiat S. D. N. Regi, et Sancti Leb[er]i Gregorii, et
et. inie projectus Ecclesiis tunc exponit, quod proprietas ut antea
perturbata dimensionem projectum factum non faciat re:
genit. ut de recto. Henry Corbii est 1595, Oberam vero Regis
Regi. ut de 16. mensi. extensis 1608. et. dimensionem de
projectu dicta Panachiat Ecclesia Nasarum recte spectre et. posse,
ob mortem Reverendi Skarboi Don Petriani. Eborac usque dicit. Sano:
ditali Ecclesi. Justis ea proprie non aduersari a dicti dimensione
dimensionibus, et Ecclesiis gratia Abitur et de raro occidere quae
est. raro. rationibus, infatu, et alio de cuius in iudea
dimensionibus raro aduersari, et exigit aduersari. q[uod] 4.
regime 21. Cant. Ind. de Regimete, et quod Adversari de Ecclesiis
dimensionibus aut rationibus raro. id. et. et form
quibus mecius, et officiis fieri, dic, et avari, postea, et raro
infatu facies Gregorii. et. Ita a projecta Ecclesia Panachiat Nasar:
et dimensionibus, et. quod mecius, ita ut arctius non nos obligata

*Kopja tad-dokument li jinsab fl-
Arkivji Parrokkjali.*